

Nr 360

Av herr Larsson, Nils Theodor, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, m. m.

Enligt 51 § 2 mom. första stycket i det i proposition nr 4/1955 intagna förslaget till förordning om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar skall av landshypoteksförenings reservfond minst hälften placeras i svenska statsobligationer eller andra svenska statspapper, i Sveriges allmänna hypoteksbanks, Konungariket Sveriges stadshypotekskassas, Svenska hostadskreditkassans eller Svenska skeppshypotekskassans obligationer eller i obligationer, som till den säkerhet de erbjuda kunna anses jämförliga med obligationer av nyss angivet slag. Sådana medel må ock innestå i svenskt bankaktiebolag eller svensk sparbank eller centralkassa för jordbrukskredit eller å postgiro eller motsvaras av kontanta penningar.

Dessa regler komma att vålla betydande olägenheter för hypoteksföreningarna. För närvarande gälla inga inskränkande bestämmelser i fråga om föreningarnas rätt att placera till reservfonden hörande medel, och sådana medel äro till största delen placerade i s. k. reservfondslån eller i föreningarna tillhöriga fastigheter, i vilka deras kontorslokaler äro inrymda. Nämda reservfondslån överskjuta något den för bottenlån fastställda gränsen, 60 % av belåningsvärdet, och äro alltså att betrakta som sekundärkrediter utan att därför ligga i det riskläge, som vanligen gäller för sekundärlån. Möjligheten att utlämna sådana reservfondslån har varit och är av mycket stort värde för hypoteksföreningarna och därmed för jordbrukarna. Om t. ex. en jordbrukare behöver låna 100 000 kr. men föreningen icke kunnat bevilja mera än 95 000 kr. i bottenlån, har möjlighet funnits för föreningen att bevilja överskjutande 5 000 kr. som reservfondslån, varigenom hela belåningen av egendomen kunnat genomföras hos hypoteksföreningen. Det torde vara en allmän erfarenhet att föreningarna iakttagit stor försiktighet och omsorgsfull riskbedömning även vid beviljande av reservfondslån. Möjligheten att bevilja dylika lån har även ekonomiskt haft viss betydelse för föreningarna därigenom, att något högre ränta än bottenlåneräntan kunnat uttagas för dem.

I följande tabell anges dels storleken av föreningarnas reservfonder vid 1953 års utgång, dels ock hur stor del av fonderna, som då voro placerade på det sätt, som föreslås föreskrivet i 51 § 2 mom. första stycket:

	Reservfond	Placerat i		Summa
		Obligationer	Kassa o. bank	
Skånska hypoteksföreningen	2 750 000	213 000	350 000	563 000
Mälardalens länshypoteksförening	2 000 000	1 168 500	85 000	1 253 500
Östgöta hypoteksförening	2 381 000	1 383 200	31 000	1 414 200
Älvsborgs m. fl. läns hypoteksförening	1 000 000	50 000	462 000	512 000
Smålands m. fl. provinsernas hypoteksförening	2 500 000	1 012 300	121 000	1 133 300
Örebro läns hypoteksförening	700 000	—	25 000	25 000
Wermlands hypoteksförening	643 000	—	215 000	215 000
Norrlands hypoteksförening	400 000	—	75 000	75 000
Gotlands hypoteksförening	419 600	—	27 500	27 500
Gävle-Dala hypoteksförening	319 200	135 000	14 000	149 000
	¹ 13 112 800	3 962 000	1 405 500	5 367 500

¹ Dessutom ha sex föreningar dispositionsfonder å tillhopa kr. 3 087 000: —.

Posten »Kassa och bank» varierar avsevärt; sålunda kan Skånska hypoteksföreningen endast redovisa ca 150 000 kr. och Älvsborgs m. fl. läns hypoteksförening endast ca 250 000 kr. under denna rubrik vid 1954 års utgång. Av uppställningen torde dock framgå, att flertalet av föreningarna torde få stora svårigheter att uppfylla kravet på att minst hälften av reservfonden skall vara placerad på det i författningsförslaget angivna sättet. För dessa föreningar torde två möjligheter föreligga. Antingen måste massuppsägningar av reservfondslån företagas, eller också måste föreningarna belåna sina fastigheter och placera de upplånade medlen på det föreskrivna sättet. Båda utvägarna synas lika otillfredsställande. Massuppsägningar av reservfondslån måste komma att bereda svårigheter för många jordbrukare och dessutom skada hypoteksföreningarnas good will. En belåning av hypoteksföreningarnas fastigheter enbart för att uppfylla författningens formella krav synes åtminstone i nuvarande ansträngda läge på kapitalmarknaden vara en helt onödigt belastning av densamma. Några av föreningarna ha dessutom botteninteckningarna pantsatta som säkerhet för föreningens pensionsförpliktelser.

Till mönster för den föreslagna bestämmelsen i 51 § 2 mom. synas ha tjänat motsvarande bestämmelser för stadshypoteksföreningarna och bostadskreditföreningarna i de för dem år 1953 utfärdade författningarna (21 § SFS 1953: 95 samt 8 och 21 §§ SFS 1953: 97). Emellertid synes parallellen med dessa institutioner icke böra tillmätas någon betydelse, eftersom förhållandena för landshypoteksföreningarnas del äro helt annorlunda. Följande skiljaktigheter kunna nämnas.

1) För stadshypoteks- och bostadskreditföreningarna förekommo ifrågasvarande bestämmelser redan i de genom 1953 års författningar upphävda, tidigare författningarna av år 1935, varför några svårigheter att tillämpa 1953 års bestämmelser icke finnas för dessa föreningar. För landshypoteks-föreningarna innebär däremot motsvarande bestämmelse något helt nytt.

2) Av de tio landshypoteksföreningarna äro alla utom en — Mälarprouvinsernas hypoteksforening — ägare till fastigheter och ha avsevärda delar av reservfonderna bundna i dessa. Av de tjugutvå stadshypoteksforeningarna äro endast tre ägare till fastigheter. Ingen enda av de sexton bostadskreditforeningarna äger fastighet.

3) De samförvaltade stadshypoteks- och bostadskreditorganisationerna ha möjligheter att tillgodose en lånesökandes behov av både bottenkredit och sekundärkredit, varför samma behov icke föreligger för dem som för landshypoteksforeningarna att med hjälp av reservfondslån kunna något överskrida fastställda lånegränser.

Slutligen må framhållas, att något reellt behov av de föreslagna reglerna icke synes föreligga, varken ur säkerhets- eller likviditetssynpunkt. I motsats till vad som gäller för vissa andra kreditinstitut har reservfondens storlek icke någon betydelse som regulator på omfattningen av hypoteksforeningarnas totala in- eller utlåning. Man kan säkerligen utgå från att hypoteksforeningarna liksom hittills placera sina reservfonder på ett betryggande sätt utan att vara bundna av så skärpta författningsbestämmelser som föreslagits. I detta sammanhang må erinras om den för hypoteksforeningarna speciella konstruktion, som låntagarnas-medlemmarnas gemensamma ansvar för foreningens gäld innebär. Denna gemensamma ansvarighet måste anses vara en så värdefull tillgång och en så betydelsefull stabiliserande faktor, att de föreslagna, restriktiva bestämmelserna rörande foreningarnas reservfonder måste betraktas som onödiga. Vidare må framhållas, att hypoteksforeningarna näppeligen kunna tänkas komma ens i tillfälliga likviditetssvårigheter utom möjligen i förhållande till hypoteksbanken, eftersom foreningarna i princip icke få utöva annan utlåningsrörelse än sådan, som bedrivs med anlitan av i hypoteksbanken upplånade medel. Hypoteksbanken — beträffande vars reservfond några inskränkande bestämmelser i fråga om placeringen icke föreslagits — kan emellertid med säkerhet antagas bevilja forening, som tillfälligt skulle få svårighet att fullgöra sina ekonomiska förpliktelser till banken, nödigt anstånd tills dess erforderliga medel influtit. Bankens egen likviditet är tryggad på så många olika sätt, att någon likviditetskris för densamma synes otänkbar.

På grund av vad ovan sagts får jag föreslå,

att 51 § 2 mom. i det i proposition nr 4/1955 omförmälda förslaget till förordning om Sveriges allmänna hypoteks-

bank och om landshypoteksföreningar erhåller följande lydelse: »Reservfonden bör på betryggande sätt göras räntebärande i den mån medel icke erfordras i själva rörelsen.»

Stockholm den 26 januari 1955

Nils Theodor Larsson
Hammarby